ANTROJI DALIS

DRAUGAS

MOKSLAS, MĖNAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1995 m. spalio mėn. 21 d. / October 21, 1995

Nr. 205(37)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Draugystė

Ruduo. Brolių nėra. Seserų nėra. Draugų nėra. Esi vienas ar viena. Paimi į rankas elegišką knygą, draugystės patosui sukurtą — Henriko Nagio *Broliai balti aitvarai.* Paimi paguodai. Atsiverti ir skaitai: „Niekas negrįžta, bet liko viskas: / žodžiai, žingsniai, veidai".

Tą nykią valandą jie tave aplanko, priglaudžia ir nuramina tuo buvusiu didingu jų dvasios polėkiu. „Ir vėl sugrįžta visa, lyg praeities nebūtų, / lyg atsigėrei iš skaidraus šaltinio/ ir vėl gali gyventi niūrią kasdienybę, ir vėl gali gyvent / dainom prie blėstančios ugnies, kurias dainuoja / mergaitės ir jauni draugai..."

Tai, ką rašau, yra tiesa, nes tikros draugystės jausmas niekad nemeluoja. Niekad nieko neišpučia. Tik sakyte sako tai, kas kadaise priklausė tavo egzistencijai, kaip štai dabar dar plakanti širdis, dar ilgesio nepraradusios mintys.

Nūdien tikros draugystės tema nėra populiari. Ją visiškai užgožia kalbėjimas apie erotikos ir sekso malonumus. Seniai ieškojau knygos, kurioje man įkandamu stiliumi būtų nagrinėjami žmogaus su žmogumi santykiai. Žinau, apie tai rašo psichologai, psichoanalitikai, teologai, filosofai, sociologai... Bet man labiau rūpi literatūrinis etinis požiūris. Kažkas panašaus į jaunystėje skaitytas Søren Kierkegaard'o knygas, yač jo *Entweder... Oder* (Arba... arba).

Man pasisekė. Atsitiktinai bibliotekoje suradau meksikiečių poeto Octavio Paz naują knygą *The Double Flame,* nagrinėjančią meilės ir erotikos sampratas. Paz 1990 metais buvo apdovanotas Nobelio premija. Poetas, esejistas, originalus esminių kultūros bei literatūros temų gvildentojas. Kaip tik šioje „Dvejopos liepsnos" knygoje jis rašo ir apie draugystę.

Pradėjau skaityti ir iš karto pasijutau europietiškos kultūros terpėje. Tai, ką mes mokyklose sėmėmės visuotinės literatūros ir istorijos pamokose, čia vėl iškyla prieš akis. Vėl matau, kokią didelę reikšmę mūsų sąmonei turi Platono, Aristotelio, krikščionybės tradicija. Matau, iš kur kilo Provanso trubadūrų meilės samprata. Iš Ispanijos maurų poezijos. Ir t.t.

Labiausiai man rūpėjo skyrius apie draugystę. Pastaruoju laiku, rodos, prarandu savo vienintelį artimą draugą. Anksčiau jis man rašydavo nuostabius laiškus. Noriai atsiliepdavau. Paskutiniame jo laiške perskaičiau štai ką: „Nutolau nuo Tavęs. Per didelius reikalavimus statausi draugystei". Po to tyla, jau trunkanti pusantrų metų. Vėl rašiau jam. Jokio atsako. Kodėl?

Galvoju: kuo aš nusikaltau draugystei? Gal surasiu atsakymą Paz'o knygoje? Čia jis nurodo asmenybės reikšmę. Mes galime mylėti asmenį, kuris mūsų nemyli, tačiau draugaujant tai neįmanoma: reikia abipusio atliepio. Argi aš nesugebėjau tinkamai suprasti savo draugo sielvarto? Tinkamai reaguoti? Būti su juo skaudžios valandos metu? Mes gi esame tragiško laiko vaikai.

Draugystė neužsimezga pirmu žvilgsniu, kaip meilė. Jos ryšiai daug sudėtingesni, perpinti idėjų, jausmų, bendrų siekių. Meilė gimsta iš ūmaus susižavėjimo, tuo tarpu draugystė bręsta pamažu, bendraujant, drauge veikiant, darant, sutariant. Sąlytis joje dažnas. Tolimas ilgalaikis tarpas atvėsina bendrumą. Draugystė tampa tik pažintimi. Gal ir mano atveju tas nuotolis ir toji vidinė didėjanti vėsa prisidėjo prie draugo tylos. Ką padarysi: gesta laužo plėnys.

Visose žmonijos civilizacijose draugystę gaubė pagarba. Aukštino ją filosofai, visuomenininkai, poetai. Draugų susitikimo ar atsiskyrimo išgyvenimas įkvėpdavo jautriausius eilėraščius. Ypač kiniečiuose, kur draugystės dvasia plazda melancholiškos gamtos fone. Mane, prisipažįstu, labiausiai paveikė Friedrich Schiller'io poema „Die Buergschaft" (Įkaitas), kurioje jaunuolis pasisiūlo būti įkaitu, kad jo mirčiai pasmerktas draugas galėtų prieš mirtį atlikti tradicinę pareigą — nuvykęs į tėviškę, sutuokdinti savo seserį. Tironas duoda tris dienas. Kas atsitinka per tą laikotarpį, manau, mano kartos skaitytojai žino. Herojiško pasiaukojimo vaizdai išlieka visam gyvenimui, kaip tikros draugystės pavyzdys. Ji reta, kaip ir kiekviena šventumu alsuojanti dorybė. Ja susižavi ir pats tironas.

Draugas yra laisvai pasirenkamas. Ne pasisavinamas. Jis ar ji visada išlieka tavo mintyse kaip laisva asmenybė. Yra panašumo į meilę. Mintytojas Montaigne savo esė apie draugystę nurodo skirtumą: meilės liepsna yra veržlesnė, veiklesnė, aršesnė, taip pat ūmi ir nepastovi, kliedinti; tuo tarpu draugystės šiluma yra lygi ir santūri... pastovi ir rami, švelni, be jokio grubumo.

O gal mano elgsena ilgainiui tapo per grubi draugystei?

Pranas Visvydas

Pasipriešinimo klaipėdiečių nutautinimui istorija

VYTAUTAS A. JONYNAS

• **Martynas Purvinas. KLAIPĖDOS KRAŠTO MOKYKLŲ DRAUGIJOS ISTORIJA.** Kaunas: Mažosios Lietuvos fondas/Spindulys, 1995. (Kultūros žurnalo *Santara* bibliotekos leidinys Nr. 29.) 128 puslapiai.

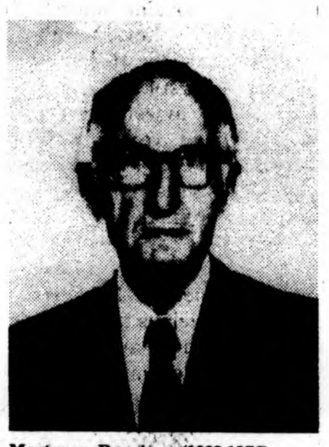

Martynas Purvinas (1902-1976)

Kokius pokštus kartais iškrečia atmintis.

Kazio Borutos *Baltaragio malūnas,* kaip prisimenam, yra graži, svaigi knyga. Gal ypatingai miela montrealiečiui, kuriam teko pirma kitų atsiliept apie tą veikalą, „pralaužusį geležinę uždangą" savo recenzija. Paskui pritart žmonos siūlymui perkelt jį scenon, patarinėt šiokias tokias pataisas scenarijuj, džiaugtis Montrealio lietuvių teatro pasisekimais... Pagaliau gėrėtis plokštelėj išlikusiais šaunių draugų balsais. Bet, kaip daug gražių dalykų gyvenime, ilgainiui visa tai užsimiršo.

Kol staiga vieną dieną nei iš šio, nei iš to pasigirdo ausyse visu skambumu viena vaidinimo vieta. Toji, kurioj pasakotojas sušunka:

„O galėjo būti gyvenimas kaip obuolys!!. Galėjo!"

Kam prireikė sugaust tam akordui, skaitant tokį dalykišką veikalą kaip Martyno Purvino *Klaipėdos krašto mokyklų draugijos istoriją?* Ką bendro turi jis su pasaka, su obuolmušiais ar obuoliais? Nebent tai, kad mokykla, mokymas visada panašūs į medelyną, į skiepijamus vaismedžius, kurių vieniems lemta užaugt, nešt ir sirpint vaisius, o kitiems — sunykt be priežiūros ir išdžiūt. O apie tokius sodininkus, genėtojus ir prižiūrėtojus kaip tik ir kalba Martyno Purvino knyga.

Kaip bebūtų, knygos pavadinimas įtaigauja ją būsiant sprangiu, pilnu vardų-pavardžių, datų, statistikų aprašu. Rasit svarių pažintine prasme kompendiumų, bet vargu ar ir patraukliu, lengvai skaitomu.

Malonu pripažint, kad taip nėra. Ironiška, kad jei esama šiek tiek sausuolių ir nuobodybių, tai tuos daiktus aptinkame ne pagrindiniam Martyno Purvino pasakojime, bet kaip tik toje kūrinio dalyje, kuri privalėjo pagal visus gamtos dėsnius nuskambėt, jei ne lyriškai, tai bent sentimentaliai ir nostalgiškai. Būtent skyrelyje: „Mokyklas prisimena mokytojai". Mat Purvino norėta sukaupt čia kuo didesnį skaičių gyvų liudininkų išsipasakojimų. Deja, jo pastangos neišsipildė. Į jo paraginimus spaudoje atsiliepė vos trys asmenys iš galimo šimto su viršum buvusių mokytojų.

Sunku spręst iš gautųjų tekstų, ar tai nuostolis, bet patį pagrindinį knygos tekstą aptariant, tenka konstatuoti du faktus:

1) knyga nuovoki, parašyta gyvai, sklandžiai. Ji apima ir išsamiai nušviečia maždaug 1918-1939 metų laikotarpį;

2) nors jos siekiu yra atkurti kovos už lietuvišką žodį Klaipėdos krašte vaizdus, jinai neišsitenka tuose siauruose rėmuose. Šalia švietimo sistemų aprašymų, visokių įsakų, nurodymų tekstų, mokytojų paruošimo programų, Purvino knyga pateikia plačią, išsamią pastangų sustabdyti klaipėdiečių vokietėjimą apžvalgą. Šiuo bruožu jinai puikiai papildo neseniai pasirodžiusią Martyno Brako knygą *Mažosios Lietuvos politinė ir diplomatinė istorija,* kurioj Klaipėdos krašto buvimas Lietuvos prieglobstyje buvo aptartas pažymėtinai skystai.

Martyno Purvino knygos turinys, paskirstytas į 15 skyrelių, faktinai susideda iš keturių stambių dalių. Pirmojoj dalyje trumpai aptariama, nenuklystant į „proistorę", lietuvybės padėtis Mažojoj Lietuvoj prieš Pirmąjį pasaulinį karą, plačiai pasinaudojant 1935 metais pasirodžiusiu V. Vileišio veikalu: *Tautiniai santykiai M. Lietuvoj.* Antrojoj dalyje pažymėtinai gyvai ir paveikiai pavaizduojama nedėkinga Santarvininkų įgulos padėtis, kai jiems teko laviruoti tarp visaip juos mulkinančių vokiečių ir lenkų intrigantų. Trečioji dalis aprašo visą direktorijų bei seimelių keitimosi karuselę Klaipėdos kraštui patekus į Lietuvos protektoratą. Pagaliau paskutinėje dalyje, trumpiausioje puslapių skaičium, aptariamas Trečiojo Reicho smurtas, Klaipėdos krašto atplėšimas nuo tautos kamieno, Mokyklų draugijos veiklos pabaiga, paskutiniai jos žygiai paveikt kryžiuočių ainius bent kiek gerbti lietuvių teises. Turbūt šių puslapių poveikyje ir suskambo ausyse toji frazė iš *Baltaragio malūno:* „O galėjo būt gyvenimas kaip obuolys... Galėjo".

Niekas nesikėsina užginčyti, kad mūsų, „didlietuvių", nusimanymas Mažosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto istorijoj ne kažin koks. Labai ribotas, jei ne minimalus. Susidedantis daugiau mažiau iš to, kas nugirsta Klaipėdos atvadavimo sukakčių proga ar iš skaitytų išeivijos spaudoje straipsnių. Užtat nemaža dalykų, kurie gali mums pasirodyti nežinomais ar negirdėtais, nebūtinai privalo būti atodangom buvusiems to krašto gyventojams. Tenka guostis nebent tuo, kad nūdienės Lietuvos gyventojams rasit dar mažiau tie dalykai žinomi. Taip apsidraudę nuo apkaltinimo obskurantizmu, galim išvardint drąsiau tai, kas mums pasimatė Purvino veikale drąsiom ir taikliom užuominom apie dalykus, kurių nežinojom ar įsivaizdavom kitaip.

Imkim, pavyzdžiui, dalykus, kuriais mažlietuviai mėgsta didžiuotis — mūsų rašto pradžią, Karaliaučiaus universitetą. Martyną Mažvydą, Danielių Kleiną, visus tuos vokiečius, baigusius Halle's ar Karaliaučiaus pastorių seminarijas ir atkeliavusius skelbti Dievo žodžio mūsų būrams gimtąja kalba. Martynas Purvinas tų faktų neužginčija, bet pasiklausia savęs, kiek toji „rėda", nušašusi germanizmais ir plonizmais kalba, galėjo būt sava ir suprantama liaudžiai. Ir daro įdomią prielaidą, ar nebus jinai buvusi svarbia lietuvių suvokietėjimo priežastim. Juo labiau, kad pamaldos vokiečių kalba būdavusios brukamos netgi ten, kur tų švabų buvo visai nedaug.

Arba imkim politinius dirvonus. Rinkimus į Landtag'ą ir Reichstag'ą. Mes, neišmanėliai, linkę manyti, kad skriaudžiama, engiama ir kitaip manipuliuojama buvo vien lietuviškoji mažuma. Martyno Purvino tekste aptinkam užuominą, kad Prūsuose būta ir lenkų bei danų (sic) mažumų ir josios buvusios geriau susiorganizavusios ir vieningesnės. Faktiškai lietuviai net nelaikytini mažuma.

Šitokių „atitaisymų", atodangėlių Purvino tekste nemažai ir tai sudaro knygos žavesį. Įkvepia pasitikėjimą autoriaus objektyvumu.

Gal už tūkstančio metų žmonija sužinos, ar vokiečiai laikytini antžmogiais, nuožmogiais ar apyžmogiais, bet atrodytų, kad lietuvių gentys nebuvo ypatingai atsparios vokietybei, tam „Deutschtum", ir Purvinas nesistengia tų dalykų nutylėti ar nuslėpti:

„Statistikos lentelė liudija, kad tuo laiku Klaipėdos — Šilutės apygardoje buvo per 60% lietuvių, Tilžės-Lankos — apie 30%. Jeigu tuo metu Prūsų lietuviai būtų turėję savo patyrusių ir ryžtingų politinių veikėjų, kurie būtų galėję sujungti visus lietuvius į vieną tautinį vienetą ir įkurti savo tautinę politinę partiją, tai Klaipėdos — Šilutės apygardoje būtų galėję išrinkti savo atstovą į Vokietijos Reichstagą ir abu atstovus į Prūsijos Landtagą, o gal dar net vieną atstovą Tilžės-Lankos apygardoje.

Deja, tokių politinių veikėjų neatsirado. Gal tuo laiku ir nebuvo tinkamų sąlygų rastis lietuviškai politinei partijai. Ūkininkų materialinė padėtis buvo labai gera. Į bažnyčią ir vestuves jie važiuodavo karietomis ir blizgančiais pakinktais puoštais žirgais. Jų išaugintus trakėnus supirkdavo kariuomenė. Be to, mokyklos drausmė, bažnyčios autoritetas ir kariška tarnyba auklėjo lietuvius ištikimus karaliui. Jie tik pageidavo palikti jų kalbą mokyklose ir bažnyčioje, bet viešai kovoti dėl to nesiryžo. Gal tikėjo vokiečių melagingais pažadais ginti jų teises Prūsijos seime. Vokiečiai visokiais būdais šmeižė ir niekino lietuvių veikėjus, juos apšaukė valdžios priešais. Net Gaigalaitis, kuris Prūsijos seime tiktai kukliai prašydavo neskriausti lietuvių, vokiečių liberalų buvo šmeižiamas, įžeidinėjamas ir apšauktas žmonių kiršintoju prieš valdžią. Toks vokiečių elgesys ir vis stiprėjanti germanizacija mokyklose kėlė susirūpinimą ir vokiečiams palankių lietuvių tarpe. Lietuviai pradėjo trauktis iš vokiečių partijų globos, vis daugiau būrėsi apie savo tautinius ir politinius veikėjus. Lietuvių susitikimai Rambyno kalne Joninių išvakarėse ir birutininkų bei Vydūno chorų ruošiamos vasaros šventės kiekvienais metais sutraukdavo vis didesnes lietuvių mases. Įsisteigus 1912 metais „Santarai", ir jaunimas įsijungė į lietuvių tautinį judėjimą, kuris vis sąmonėjo."

Iš kitos pusės, Purvinas nepagaili priekaištų ir Lietuvos vyriausybei ar, kaip jis ją kažkodėl vadina, Centro Valdžiai už jos neapdairumus, nenumatymus, nesirūpinimą švietimo reikalais:

„Neigiamai lietuvių kalbos diegimą krašto mokyklose veikė ir kai kurie centro valdžios veiksmai. Krašto gyventojai nesuprato, kodėl reikėjo iš karto atleisti geležinkelio ir pašto tarnautojus ir pakeisti juos iš Didžiosios Lietuvos atvykusiais žmonėmis. Geležinkeliečių ir pašto agentūrų vedėjų dauguma buvo vietos žmonės, kalbėjo lietuviškai ir būtų sugebėję prisitaikyti prie naujų sąlygų. Daugelis jų nusivylę persikėlė į Vokietiją. Naujieji tarnautojai buvo visiškai svetimi krašto gyventojams. Juos skyrė gyvenimo papročiai ir tikyba. Tai iš dalies ir trukdė abiejų Lietuvos šalių žmonių suartėjimą.

Prancūzų administracijos laikotarpiu lietuvių tautinis sąmoningumas ir pasiryžimas kovoti dėl savo teisių buvo gana ryškus. Išrinktame Klaipėdos apskrities seimelyje lietuviai turėjo 17 atstovų, vokiečiai — — tiktai 9. Seimelio pirmininkas buvo Jokūbas Brožaitis. „Santaros" jaunimas buvo sąmoningas ir tautiškai aktyvus. Susipratę lietuviai ir santariečiai entuziastingai sutiko Klaipėdos krašto sujungimą su Lietuva 1923 m. sausio 15 d.

Deja, šis jaunimo entuziazmas nebuvo panaudotas. Jaunimo neįtraukė į Lietuvos valstybinį ir politinį gyvenimą, taip pat į darbą centro valdžios įstaigose. Beje, jaunimas savo išsilavinimu nenusileido į Klaipėdos kraštą atkeltiems tarnautojams. Tą faktą rodė vakariniai suaugusiųjų kursai, kuriuose naujieji tarnautojai stengėsi įsigyti keturių gimnazijos klasių pažymėjimus. Panašiuose kursuose vietos jaunimas galėjo mokytis lietuvių kalbos gramatikos ir rašybos. Ypač ta jaunimo dalis, kuri jau prancūzų laiku mokėsi lietuviškos rašybos „Santaros" rateliuose. Jaunimas nusivylė, pradėjo trauktis iš aktyvesnės tautinės veiklos. Tiktai saugumo policija, kaip vienintelė Centro valdžios įstaiga, ruošė vietos jaunuolius atsakingoms pareigoms, ir daugelis iš jų užėmė vadovaujančias pozicijas.

(Nukelta į 2 psl.)

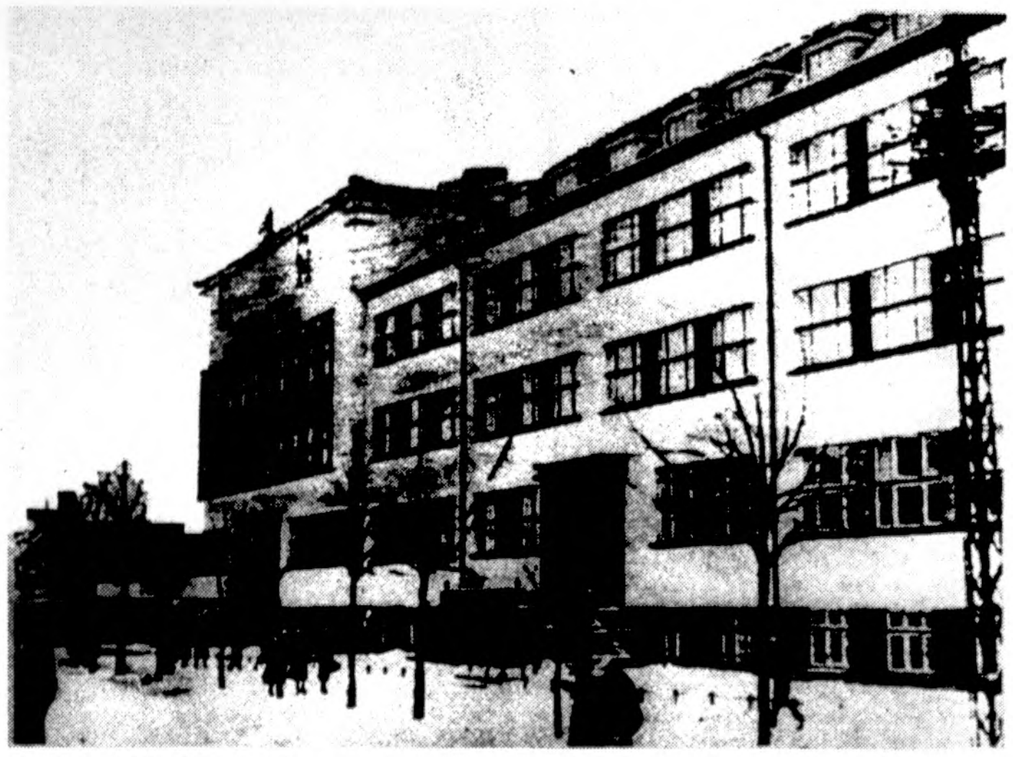

Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazija

Šiame numeryje:

Apie draugystę • Klaipėdos krašto mokyklų draugijos istorija • Vytauto Volerto pasakojimas • Gintaro Patacko eilėraščiai • Naujos knygos • Lietuvos teatro trupė „Vaidilos ainiai" • „Naujųjų emigrantų" odisėjos

Pasipriešinimo klaipėdiečių nutautinimui istorija

(Atkelta iš 1 psl.)

Ekonominiu atžvilgiu kraštas ir toliau buvo susijęs su Vokietijos ūkiu. Landschaftsbankas teikė ūkininkams paskolas žemais palūkanų procentais, Reifeiseno kredito bendrovė finansavo rėšių ir sėklinių grūdų pirkimą. Žemės ūkio produktų eksportas į Vokietiją buvo vokiečių rankose. Be to, vokiečiai atgaivino Rytprūsiuose veikusias partijas, kurios dabar vadinosi „Memellaendische Land tschaftspartei" ir Memellaendische Volkspartei". Aktyviai veikė ir socialdemokratų partija. Pirmajai vadovavo dvarininkai, o antrajai — stambieji pirkliai ir valdininkai. Partijų vadai savo politinėje veikloje kreipėsi į vietos gyventojus ne kaip į vokiet ar lietuvius, bet kaip į memelenderius, tai yra kaip į Klaipėdos krašto žmones, norėdami apgaulingai įtraukti lietuvius į savo provokišką politinę veiklą ir sutrukdyti krašto suartėjimą su Lietuva. Lietuviai stengėsi plėsti prancūzmečiu pradėtą savo politinę veiklą. Brožaitis, Borchertas, Živilius, Ašmutaitis ir kiti mėgino sulaikyti stambesniųjų ūkininkų įsijungimą į vokiečių vadovaujamas partijas. Lekšas, Strėkys, Margis telkė smulkesnius ūkininkus. Tai buvo grynai tautinės organizacijos ir neturėjo ekonominio užnugario. Lietuvos ekonominės organizacijos „Lietūkis" ir „Žemės Bankas" per vėlai pradėjo savo veiklą Klaipėdos krašte. Žemės Bankas įsteigė savo skyrių Klaipėdoje tiktai 1929 m. Todėl suprantama, kad krašto lietuviai, matydami, jog jų materialinė gerovė priklauso nuo Vokietijos palankumo, pamažu pasidavė vokiečių politinei vadovybei, kartu pasidarė tautiškai neaktyvūs, nors namuose ir toliau kalbėjo lietuviškai. Krašto gyventojų atitolinimą nuo Lietuvos rodo 1924 m. įvykę apskričių seimelių rinkimai. Klaipėdos apskrityje lietuviai išrinko tiktai 4 atstovus, kai prancūzmečiu jų buvo 17. Seimeliui nebevadovavo Brožaitis ir Birškus, bet dvarininkai Konrodas ir Guba.

Krašto gyventojų nuotaikos pasikeitimas Lietuvos atžvilgiu pasireiškė ir mokyklose. Lietuvių ūkininkai, kurie pritarė vokiečių partijų veiklai, nekovojo dėl lietuvių kalbos lygių teisių mokyklose. Tiktai sąmoningi ir užsispyrę lietuviai reikalavo, kad jų vaikai būtų mokomi lietuviškai. Kadangi tokie sudarė mažumą, tai vokiško nusistatymo mokytojai į tėvų reikalavimus nekreipė dėmesio".

Sakykim, kad dalis tų faktų „didlietuviam" girdėta ar žinoma. Naujove skamba, tačiau žinelė, kad Weimar'o vyriausybė, baimindamasi, kad vokiečių mokytojai nepaliktų Klaipėdos krašto urm papirko juos stambiomis pensijomis už germanizavimo misiją. 30-40 litų išpirka buvo, kaip sau norit, anais laikais ne menkais pinigais.

Iš kitų „atodangų" paminėtinos ir lenkų machinacijos:

„Lenkai norėjo užvaldyti Nemuną ir Klaipėdos krašto uostą, vokiečiai pritarė tokiam planui. Jie tikėjo, kad Klaipėdos medžio apdirbimo pramonė suklestės ir uosto apyvarta padidės dėl tranzitinio susisiekimo su Lenkija. Kada lenkai okupavo Vilniaus kraštą ir siūlė atgaivinti Lenkijos—Lietuvos uniją, Klaipėdos vokiečiai su entuziazmu tam planui pritarė. Pats Direktorijos pirmininkas Altenbergas nuskubėjo į Varšuvą ir siūlė prijungti Klaipėdos kraštą prie suvienytos Lenkijos—Lietuvos valstybės kaipo autonominį padalinį".

Saulius Saladūnas — Iš serijos „Dangaus skliautai"

Ateinantį penktadienį, spalio 27 dieną, 7:30 v.v. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje, bus atidaryta 24-oji kasmetinė Lietuvių fotografijos paroda. Parodą rengia Budrio vardo Lietuvių fotoarchyvas.

Ne viskas knygoje niūru ir beviltiška. Martynas Purvinas prisimena su nostalgija šviesų laikotarpį, kai Klaipėdos krašto mokyklų draugijai pavyko sulėtinti klaipėdiečių vaikų nutautinimo procesą.

„Valdiškų mokyklų mokytojai dirbo kaip valdininkai. Jiems nereikėjo ieškoti mokinių. Mokyklų įstatymo nuostatai užpildė jiems klases. Mokytojas dirbo formaliai nustatytas valandas ir tuo baigė dienos darbą. Drausmę mokykloje išlaikė lazda. Mokytojo ir vaikų santykiai taip pat formalūs, šalti. Mokytojui nerūpėjo ūkininkų vaikų tolesnis mokymas. Prie senesnių mokyklų buvo nemaži žemės sklypai, net iki 90 margų (Budelkiemio mokykla). Bemaž visos mokyklos turėjo savo sodus. Žemės dirbimui ir sodų priežiūrai mokytojai skirdavo daug laiko. Kai kur mokytojai turėjo savo bitynus.

Privačiai mokyklai pirmuosius mokinius davė jos steigėjai. Tolimesnis mokyklos vystymasis priklausė nuo mokytojo sugebėjimo užmegzti ir palaikyti nuoširdžius santykius ne vien su tėvais, bet ir su apylinkės gyventojais. Pradžioje vaikai ateidavo į naują mokyklą su baime, bet mokytojo širdingumas greit užkariaudavo vaikų širdis. Vaikai nematė lazdos ant mokytojo stalo. Be jos darbas mokykloje pasidarė jaukus. Mokiniai pamilo savo mokytoją ir noriai pasidavė jo vadovavimui. Mokytojo darbas nesibaigė su nustatytomis valandomis. Vaikai buvo kviečiami atvykti į mokyklą ir po pamokų — sportui arba pokalbiams. Mokytojai steigė jaunųjų ūkininkų ratelius arba įsijungė į jau veikiančius. Kartu su ratelio nariais vyko į tėvų ūkius, žiūrėjo bandomuosius laukelius, patardavo, kokius augalus auginti ir kaip juos prižiūrėti. Vakarais mokykloje rinkosi santariečiai. Mokytojas kartu su jaunimu gvildeno tautinio judėjimo uždavinius, supažindino jaunimą su Mažosios ir Didžiosios Lietuvos žymiausiais kultūrininkais ir kovotojais dėl lietuvių teisių. Tėvų susirinkimuose mokytojas painformuodavo tėvus apie jų vaikų pažangumą ir jų polinkius, nurodydavo kelią tolimesniam vaikų mokymui lietuviškose aukštesniosiose mokyklose arba Klaipėdos amatų mokykloje, kad ateityje užsitikrintų geresnį gyvenimą.

Mokytojų pasišventusį ir humanišką darbą mokykloje ir už mokyklos ribų pastebėjo krašto gyventojai ir vis noriau pervesdavo savo vaikus į Mokyklų draugijos mokyklas. Buvo, aišku, ir valdiškose mokyklose humaniškų mokytojų, kurie rūpinosi ne vien vaikų mokymu, bet ir jų tolimesniu likimu.

Mokinių skaičius Mokyklų draugijos mokyklose gerokai padidėjo 1937 ir 1938 metais, kada krašte jau jautėsi nacių įtaka. Reikėjo atidaryti antrus, kai kur net trečius komplektus. Valdiškos mokyklos tuštėjo. Kai kur Direktorija turėjo uždaryti antrus komplektus, nors buvo stengiamasi išlaikyti dviejų komplektų mokyklas. Lankupių valdiškoje mokykloje liko 6 mokiniai, privačioje buvo 38 vaikai, Juknaičiuose per dvejus metus mokykla išaugo iki 59 vaikų, valdiškoji visai sumenkėjo. Smalininkuose per tą laiką lietuviškoji mokykla išaugo iki penkių komplektų su 154 mokiniais, valdiškoje liko dvi labai mažos klasės.

Vokiečiai susirūpino, kiekvienos naujos mokyklos atidarymas juos jaudino. Jie skleidė gandus, kad klaipėdiečiai apleidžia valdiškas mokyklas dėl privačiose mokyklose nemokamai dalinamų pieštukų, sąsiuvinių ir saldainių. Mokyklų vadovybė puikiai suprato, kad ne ta priežastis, kad kaltės reikia ieškoti sistemoje. Mokytojų šaltas formalumas atitolino tėvus ir vaikus nuo valdiškų mokyklų, kai lietuviškų

(Nukelta į 4 psl.)

Vytautas Volertas

Juodieji serbentai

Netiesa, kaip yra ne viena ir ne vienas rašę, kad į dangų patenkama siauru tuneliu. Koks tada galėtų būti dangus, jei žmogus, tiek žemėje iškentėjęs, turėtų virsti kurmiu ir purvindamasis réplioti? Į dangų keliaujama pasišokinėjant. Šypsosi pudruotas, tegul ir susenęs, veidas, plevėsuoja aprangos skvernai, skamba stikliniai rožinio karoliukai, tarp numirėlio pirštų įsprausti. Juk tikėlis ar netikėlis, bažnytinis ar ne bažnytinis — karste beveik visi panašūs į šventuolėlius, lyg visą amžėlį būtų nuo rožinio nesiskyrę.

Apie kelionę į dangų gali paliudyti Silvestras Dranginis, neseniai ten kažkokiu atsitiktinumu — jis pats taip mano — pakliuvęs. Mirė pilnam prote, be morfijaus ir kitokių narkotinių vaistų pagalbos. Todėl aiškiai prisimena, kaip giliai atsikvėpė ir tuojau linksmai kažkur nustrykčiojo, kol staiga įklimpo minkštuose pūkuose. Panašias akimirkas pergyvendavo vaikystėje, kai šokinėdavo nuo daržinės balkio į tik ką suvežto šieno stirtą. Daržinę su jaunu šienu jam turbūt priminė iš baltų pūkų paskliudusios dangaus dulkės, labai malonūs kvapai. Silvestras pajautė tarsi gerą konjaką, trasi gvazdikėlius su rošėmis.

Tai kur tasai tunelis, kuriuo keliaujant reikia baimintis, kad neužgriūtų? Grynutėlis žmonių gąsdinimas. Tik Silvestras niekaip negalėjo prisiminti, kur dingo visi rūbai. Tuojau pastebėjo, kad rūkuose stovi be jokio skuduriuko, be menkiausio dangalo.

Virš galvos tiesėsi ružavų juostų dekoracijos. Tolumoje sprogdinėjo nuostabiausių spalvų raketos. Po kojomis blykčiojo žvaigždutės, kurios nei badė, nei svilino. Silvestras Dranginis prisiminė „šaltą ugnį", su kuria vaikystėje yra tekę žaisti. Koks oro lengvumas, kokia ramybė, tyla... Tik ausyse švelniai skambėjo graudumu dvelkianti melodija, kažkas panašaus į „Kur bėga Šešupė" ar „Leiskit į tėvynę". Bet juk čia buvo tėvynė! Jau trečia ir paskutinė, jei niekas nepastebės senų randelių. Kur gera, ten tėvynė, filosofavo kažkoks klasikas. O čia, apie save, Dranginis matė tik gerumą.

— Sveikiname atvykusį!

Krūptelėjo Silvestras, išgirdęs šį balsą. Apsižvalgęs pamatė, kad buvo apsuptas didokos nuogalių minios. Ir jis pats stypsojo, rankomis prispaudęs didoko svorio išryškintą pilvą.

— Nenuogąstaukite, — ramino tas pats balsas. — Nesidangstykite, čia nesušalsite. Temperatūra yra pagal kiekvieno asmenišką skonį. Tobulai tobula.

— Temperatūra... Žinoma, ką ir kalbėti, labai gera, — nedrąsiai prabilo Dranginis. — Tik nesmagu. Aiškiau tariant, gėda. Gerai, kad čia daugiausia tik vyrus matau, — nuraudo.

— O, šitai... Jokios gėdos! Gėdą čia neegzistuoja. Supa tokia aplinka, kad nei kas ypatingai kuo susižavi, nei piktinasi, nei stebisi. Gėda atsiranda tada, kai bandoma ką nors paslėpti.

Krūptelėjo Silvestras Dranginis, žodžių apie slėpimą paveiktas, tačiau šnekuolis neleido jam graužtis:

— Esame Sutikimo delegacijos nariai, Bendruomenės siųsti naują atklydėlį pasveikinti ir nuoširdžiau jam pdėkoti už gausiai dovanotas gėles. Negailėjote, žiedelius aukojote glėbiais. Čia niekas nepamirštama.

Silvestras dar stipriau krūptelėjo — supurtė tasai „niekas nepamirštama".

Silvestras dar stipriau krūptelėjo — supurtė tasai „niekas nepamirštama". Žinoma, jis yra daug aukojęs. Turėjo išgarsėjusią daržininkystę, šeštadieniais priskintų gėlių parduodavo už tūkstančius, bet nemažai jų ir likdavo. O Bendruomenės pietūs, koncertai, vaidinimai, susirinkimai, diskusijos ir barniai vykdavo savaitgaliais. Atskubėdavo pas jį viršininkai ir prašydavo „stalams papuošti". Dranginis visada rimtai susirūpindavo: „Jei reikia, ką darysiu. Pažiūrėsiu, paieškosiu, gal rasiu". Šiuo keliu jis garbingai išsivaduodavo nuo liekanų.

Daržininkyste susikūrė gražų gyvenimą, Gražų ne tik pažiūrėti, bet ir pasinaudoti. Tiesa, pasitaikydavo krislų. Štai ir tasai nuogąstis dėl „čia niekas nepamirštama". Tai aštri daržininkystės rakštis. Erzina lyg plaukai, nukirpti sukritę už apikaklės.

Nuo jaunystės jį likimas painiojo su daržovėmis ir uogomis. Bet dėl uogelių ir daržovėlių Silvestrą visą amžių graužė baimė, kad po mirties vargiai dangų matys. O štai stovi jis čia ir nežino, kaip be vartininkų, be tardymų ir skriningų atsidūrė. Matyt, visose biurokratijose laimingiems atsiveria skylės. O laimės stoka žemėje jis negalėjo skųstis. Gal ir danguje padės verslininko įgudimas?

Štai agurkų drama. Tada jis turėjo gal penkiolika metų. Vėlyvos vasarėlės naktį su bernais keliavo iš gegužinės namo. Ėjo pro kažkieno agurkų ežias ir vienas pablūdėlis užriaumojo:

— Būtų gera šaltų agurkų pagraužti!

Kaip juos grauši, jei tamsoje nieko nematai ir negali pasisiskinti?

— Silva! Gulk ant virkščių ir voliokis! Kai užjausi kietumą, graibyk! Ten bus.

Naktį po daržus voliotis? Lyg kvailas būtų... Virkščias išminkys, nuostolių pridarys... Todėl stovėjo lyg prikaltas ir laukė, kaip toliau šis žiaurus gyvenimas vystysis.

— Silva! Ieškok agurkų! Jei nerasi, kitąkart tave, vaikėzą, vysime laukan, kai bandysi eiti iš paskos! — šaukė bernų bernas.

Ir voliojosi Silvestras, bernams agurkus rinkdamas. Blogiausia — žmogui darė žalą. O jis buvo dorai augintas, kartais net diržu dorai paauklėtas. Nuėjo kitą dieną slapta pasižvalgyti ir nusigando. Virkščios sulaužytos, vysta. Dieve mielas, jau neturės tasai žmogus agurkų...

Meldėsi Silvestras, prašė atleidimo ir galvojo, kad Dievas šią nuodėmę pamirš. Jauno žmogaus tikėjimas yra be melo. Kai senstelėjęs atgailauja, jis dažnai svarsto: blogai padaryta, bet darant atrodė kitaip.

Po to Dranginis agurkų nevalgė. Bet kas vėliau įvyko, tokios velniavos ir valgydamas nesuvalgysi.

Tai buvo jau Amerikoje, antrojoje tėvynėje, po daržininkystės mokslų ir po įsitvirtinimo šiame versle. Turtuoliai jam brangiai mokėdavo, kad dekoratyvinius krūmus aptvarkytų, namų aplinkos priežiūroje patartų. Nuvyko vienąkart Silvestras Dranginis į sodybą, sklidiną prabangos, nuvyko pačiame savo metų brandume, tvirtas ir lieknas tarsi Lietuvos miško ąžuolas, nuo amžiaus dar nespėjęs gumbais apsipilti. Ir sutiko jį šeimininkė, į ugnies kamuolį panaši. Ir apsvilino Silvestrą Drangini iki paskutiniųjų... Dar niekados taip nebuvo įvykę, net sulaužytos agurkų virkščios dabar gailesčio nekėlė. Ir nesuprato Silvestras, ko buvo daugiau: baisumo ar atgaivos. Abiejų daug, ką ir kalbėti...

Grįžęs sėdo prie savo rašomojo stalo, galvojo, skaičiavo ir sumišęs nežinojo, kiek laimėjo, kiek prarado. Pulti ant kelių ir atleidimo prašyti? Gal dar kiek palauks, kol visas įspūdis nubluks. Nusikalsta? Tiesa. Bet kaip gailėtis, jei tasai svilinimas neskaudino ir dabar neskaudina? Jokių žaizdų, jokių randelių... Susimaišęs Dranginis suko juodu rašalu ant kažkokio krūmelio paveiksliuko — pas gerą daržininką visada ant stalo jų maišosi — rutuliukus, suko vieną po kito, kol juodulėliai beveik visą paveikslą pridengė. Nežinojo, ką daro, nežinojo, ką turėtų daryti. O nežinojimas kartais yra nelaimė, kartais išsigelbėjimas. Ir tuo metu įėjo žmona.

— Man reikia švaraus popieriaus lapo, — siekė ji per stalą. — Kas čia pas tave guli? — klausė, priterlintą paveikslėlį pakėlusi ir apžiūrėjusi.

— Kur guli?

— Čia, — pakišo jam prieš akis.

— Tai neguli. Laikai rankose, o sakai, kad guli, — Silvestras norėjo laimėti kiek laiko.

— Gerai, gerai! Neieškok priekabių. Kas čia yra?

— Čia? Juodųjų serbentų krūmelis. — kažkaip išsprūdo Silvestrui. — Matai, kiek uogų.

— Taip ir maniau, — paveiksliuką paguldė ant stalo ir išėjo su popieriaus lapu.

Abu Dranginiai gražiai sutarė, todėl šie juodieji serbentai jį skaudino. Tiksliau kalbant, ne serbentai, bet liepsnos kamuolys. Dėl jo Silvestras krūptelėjo, kai buvo paminėta, kad danguje niekas nepamirštama. Ką žinai... Įšoko jis čia, tai įšoko. Bet gal vartininkas buvo asmeniškais reikalais minutėlei pasitraukęs, gal ateis ir nepastebėtai įsmukusius pradės tikrinti. Graužidamasis netyčia pamatė, kad nuogalių minioje stovi ir jauna kaimynė, į kurią tik apsirengusią per gyvatvorės viršų žemėje galėdavo pažvelgti. Buvo sportininkė, teniso žvaigždė. Kaip ji čia jaunystėje atsirado? Sutikimo delegacijos pirmininkas Silvestro žvilgsnį suprato. Neklaustas paaiškino:

— Jai protelis sukriko. Ėmė galvą daužyti į sieną, perskėlė kaušą ir mirė.

— Tokia graži moteris... Ir jos protelis, kiek žinau, buvo gražus.

— Buvo. Bet susimaišė.

— Kodėl tokia nelaimė užpuolė?

— Nuo kalorijų skaičiavimo. Jei savo lūpų varteliuose įsprausdavo mažą maisto trupinėlį, turėdavo žinoti, kiek ten kalorijų įvažiavo. Skaičiavo, skaičiavo ir susimaišė. Mat ji sunkiai gaudėsi, kad yra daugiau, mikrogramas, miligramas ar kilogramas.

— Dėl kalorijų eiti iš proto?

— Dabar vyrauja toks įprotis. Pats gerai žinai.

— O kas tasai vyras, apie tenisininkę besišlaistąs?

— Rastenis.

— Tadas Rastenis?

— Ne koks kitas, tas pats.

Mirktelėjo Silvestras tam visažinančiam vadui ir nepaprastai nustebęs pavėdėjo jį šonan:

— Kaip šitokį tipą čia įleido? Juk nešvarus žmogus, mafiozas...

Delegacijos galva lyg susimaišė, sekundėlę galvojo, tada smalsų Drangini paklausė:

— Ar negirdėjote apie vėliausius pasikeitimus?

— Kokius pasikeitimus?

— Apie šiame pasaulyje įvykdytus. Gana žymius.

— Šiame pasaulyje? Kokie gali būti pasikeitimai? Juk čia politikos nėra, vakarykščiai priešai draugais staiga netampa. Žemėje daug tokių atsitikimų buvo. Ar kas prisimena VLIKo ir Lietuvių Bendruomenės darbuotojus? Galando kirvius, kalavijus ašt—

— Nesiorientuojate, — su užuojauta pertraukė tasai pirmininkas, gal pats kokiai nors partijai žemėje vadovavęs. — VLIKas ir Bendruomenė... Jų žmonės siekia įtakos Lietuvoje. Todėl gula į tokią lovą, kokia papuola, nors būtų nešvari ir parazituota. Čia įvesti pasikeitimai yra pagrįsti asmens teisėmis, su VLIKu ir Bendruomene nesiriša. Juos iškovojo liberalai.

— Liberalai? Kokie?

— Tokie, kokie yra, asmens teises giną.

Nustebo Silvestras Dranginis. Liberai, iš tikrųjų... Jie užtardavo mergaites, nekaltų kūdikėlių susilaukusias. Užtardavo vyrus, žmonas keičiančius, jei iš pirmo karto ant pakankamai meilios neužkliūdavo. Liberalai, asmens teisės...

— Kokius pakeitimus jie iškovojo? —

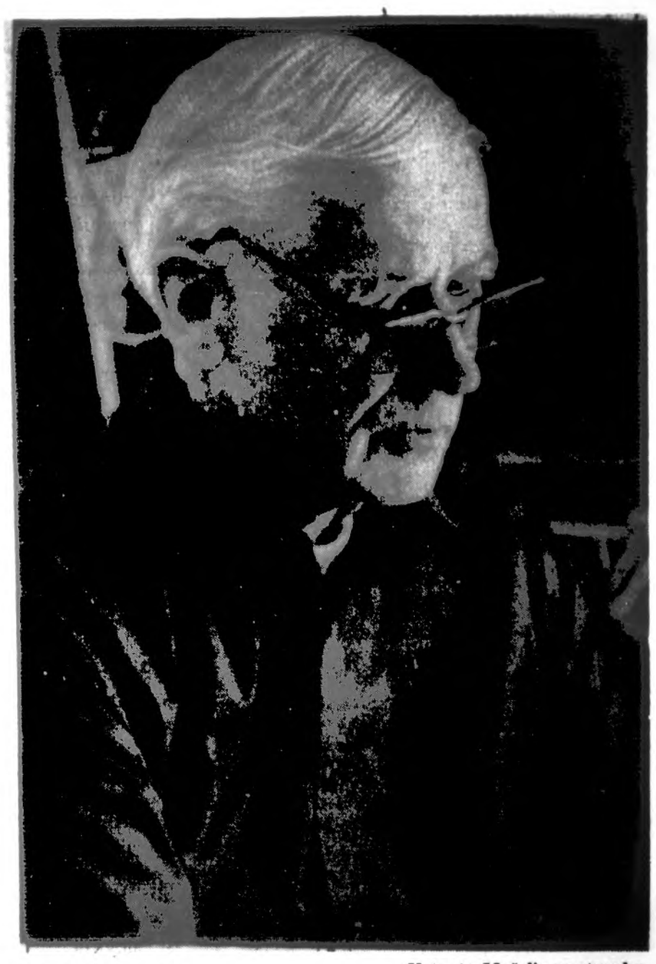

Kun. Antanas Rubšys

Vytauto Maželio nuotrauka

Naujos knygos

• **ŠVENTASIS RAŠTAS. SENASIS TESTAMENTAS. IŠMINTIES KNYGOS.** Vertimas iš hebrajų ir graikų kalbų. Vertė ir įvadus bei paaiškinimus parašė kun. Antanas Rubšys. Putnam, CT: „Krikščionis gyvenime", 1995 . Apdaila — Jono Bogutos, Kovas Desktop Publishing, Cicero, IL. Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos. Spaudė Concepts Unlimited, Inc., Acton, MA. 662 puslapiai. Kaina — 12 dolerių.

Su šiuo, paskutiniuoju Šventojo Rašto Senojo Testamento tomu — Išminties raštijos tekstų (Jobo knyga, Psalmynas, Patarlių knyga, Koheleto knyga, Giesmių giesmės knyga, Išminties knyga ir Stracido knyga) vertimu — kun. Antanas Rubšys pabaigia savo didįjį darbą: pateikti Dievo žodį savo tautiečiams mūsų dabar kalbama lietuvių kalba, paaiškinti jį mums prieinamomis sąvokomis, atverti ir mūsų tautai per du tūkstančius metų šį įraštintą Dievo žodį Vakarų civilizacijoje supusį šviesos ratą. Tai istorinis įvykis mūsų tautos gyvenime ir didelė dovana ne tik, pirmiausiau, į Senojo ir į Naujojo Testamento Dievą ir jo darbus tikintiems bei žydiškąjį-krikščioniškąją žmogaus egzistencijos sampratą išpažįstantiems lietuviams, bet taip pat įnašas visai lietuviškajai kultūrai. Tai labai gražiai, glaustai išreiškiama vertėjo ir paaiškinimų tekstų autoriaus kun. Antano Rubšio dedikacijoje: Skiriu TĖVYNEI LIETUVAI. Seniai po to, kai bus atslūgęs dabartinis Lietuvos politinių ir ekonominių negandų įkarštis, kai dabartiniai vargai bus likę tik dar vienu skyrium jau rašytinėje mūsų istorijoje (pakeisti naujais ir kitais), kun. Antano Rubšio Šventojo Rašto vertimas bus vienas iš Atgimimo laikotarpio 20-ojo amžiaus pabaigoje šviesulių. Sveikiname vertėją, dėkojame jam, leidėjams, ir jų visų talkininkams — džiaugiamės, apdovanoti tokiu dideliu turtu.

Ruošiamės ateityje šiuose puslapiuose plačiau pažymėti šį įvykį ir su Išminties knygų vertimu skaitytojus artimiau supažindinti. Tuo tarpu tegul apie jį kelis žodžius (kuriais jis palydi šį paskutinįjį savo Šventojo Rašto vertimų tomą) pasako pats vertėjas ir komentatorius kun. Antanas Rubšys:

Senojo Testamento knygų vertimą iš pradinių kalbų — hebrajų, aramėjų ir graikų — baigiau 1995 m. kovo 1 d. Reikšmingu sutapimu kovo 1-oji šiais metais buvo

(Nukelta į 4 psl.)

Gintaras Patackas

KARUSELĖ

supos vakaro šešėlis tu sėdėjai karuselėj
taip kaip sėdi karalienė susimąsčius rūmų salėj

kaip kardai ilgi šešėliai tu aukštyn rankas pakėlei
ten kur debesys žėrėjo tartum stiklo paveikslėliai

karuselėj tu sėdėjai ir manęs nepastebėjai
apsižergus žirgą baltą kaip žvaigždė danguj spindėjai

kaip žvaigždė danguj spindėjai ir su mėnuliu kalbėjai
ne mane o šaltą šviesą mėnesienos tu mylėjai

o kada naktis atėjo karuselė suvirpėjo
ėmė suktis pučiant vėjui ir aukštai dangum nuskriejo

tu sukaisi karuselėj vakaro rausvoj pastelėj
taip kaip sukas rūmų salėj karalienės ir karaliai

prisisegus hiacintą tu mėnulį glamonėjai
lapams krintant aušrai švintant labirintuose rugsėjo

PO RAUDONU ŽIBINTU

Ak, kavos dvasia rudoji,
Ko puodeliuose raudoji?
Virš tavęs kaip peteliškės
Tupi moterys neryškios.

Jų suknelių trikotažas
Ant krūtinių ir šlaunų
Skaisčiai baltas kaip voltažas
Tvieskia lempoj smegenų.

O viena, raudoną šalį
Persimetus per pečius,
Kviečia paėjėt į šalį
Čia užklydusius svečius.

Aš norėčiau ją turėti,
Tartum jūrą be krantų,
Bet baisu įsimylėti
Po raudonu žibintu.

Svaiguly paskendęs Kaunas,
Tūkstantmečio pabaiga.
Suteneris, amžiais jaunas,
Dega drobėje Degas.

TRISDEŠIMT DEVINTAS BUTAS

Butas trisdešimt devintas
Niekada neužrakintas —
Gal kas nors vidun užeis...
Cigaretės peleninėj,
Dūmų debesys švininiai
Nesisklaido paryčiais.

Suversti bet kaip rakandai,
Kaip daboklėj areštantai.
Čia — vienatvės arena.
Laikas stingsta tartum vaškas,
Radijo numiręs taškas
Tyli kelinta diena.

Čia — skurdi erdvė tarp sienų,
Kambarys be mėnesienos,
Moters atvaizdas brangus.
Bet nėra seniai čia moters.
Dešimties kvadratų plote
Kosi vienišas žmogus.

Čia — voratinkliai ir dulkės,
Butelių skeveldros smulkios,
Šaldytuvas aplaidus.
Čia gyventi — reiškia žūti.
Koks, sakyk, turėtų būti
Vienišo žmogaus vidus?

Groja liūdnas patefonas,
Ir neskamba telefonas —
Vienišas žmogus — tylus —
Vienišo žmogaus likimas
Tartum nespalvotas kinas,
Tartum kinas nebylus.

ODISĖJO SUGRĮŽIMAS

Pro stiklą aš regiu pasaulį blaivą,
Prieš dūžtant gaudau butelį ranka.
Tave regėti ir bjauru, ir kvaila,
Ir tai yra regėjimo stoka.

Distancija, atstumai, kilometrai,
Beribės pievos, mirštantis arklys.
Tavęs regėt man šiuo metu neverta,
Ir tai gerklėn man stringa kaip spyglys.

Atleisk, prašau. Sugrįšiu aš iš Trojos,
Išgerdamas aplink restoranus,
Kalipsės tvartuos nesuradęs rojaus,
Triskart prakeiktas ir todėl brangus.

Šuva apakęs unkščia palei kelią,
Sugriuvę rūmai, bunkanti uoslė,
Ir mano kapą, tavo lovoj žalią,
Apauga nerūdijanti žolė.

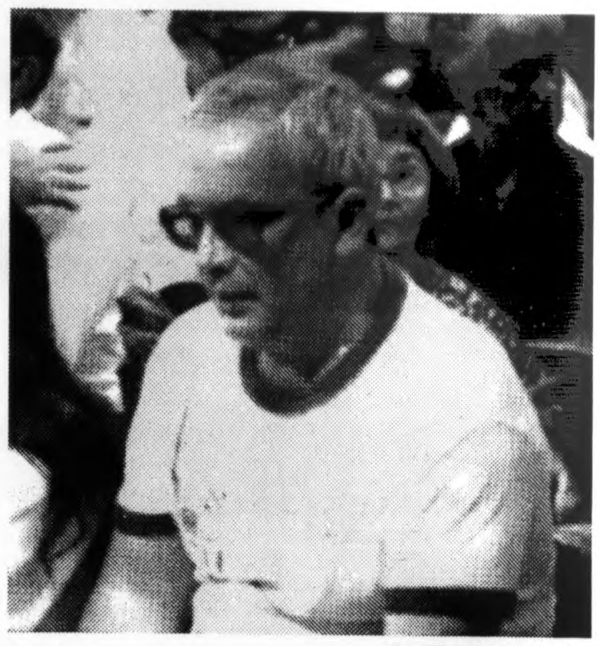

Jono Kuprio nuotrauka

VISO LABO

Naktis prarado mėnesieną,
Lakštingalų raudoną slėnį
Ir tėškės buferiu į sieną,
Ir medkirtys nukirto kėnį.

Nukrito strazdas po velėna,
Nukrito žvyrkelis po ratais,
O mano sielą vogė mėnu.
O mano mielą trypė batais.

Aš nežinojau, negirdėjau,
Aš nemylėjau, neraudojau.
Kodėl tavęs aš neįspėjau,
Kodėl aš tolinaus, pavojau?

Juoda dvasia ir margas šilkas,
Miškų rudenė peteliškė,
Todėl esu aš šiąnakt vilkas,
Todėl tu šiąnakt moteriškė.

Ritmingai supas skrybėlaitė,
Mėšlungiškai kinkuoja kojos,
Ir mena mirusi mergaitė
Atstumą vyriško pavojaus.

Nebesugrįšim. Nebegalima.
Jau ant šlagbaumų spynos kabo.
Aludė gerianti nualina.
Todėl ne labas.

— Viso labo.

Dranginis knisosi iki reikalo šaknų.

— Jau patyrei. Matei, kad nėra sargybinių, tikrinimo komisijų. Čia atsiradai laisvai. Jau nėra pragaro su skaistykla. Kai jų, tų liberalų, pakankamai prisirinko, pradėjo kelti triukšmą, beveik revoliuciją. Jiems drąsos pakanka. Kokia čia, šaukė jie, tvarka? Paskutinis teismas dar nežina kada bus, o įtariamieji jau laikomi kaltais! Pažeidžiamos asmens teisės, taip negali būti! Teismas tars žodį, o prieš tai įtariamuosius areštinėse laikyti yra draudžiama! Triukšmavo, triukšmavo ir šiuo keliu jie laimėjo.

— Sakote, pragaro nėra? — stebėjosi Dranginis.

— Po Paskutinio teismo vėl atsiras.

— Tai žmogžudžiai ir didžiausi nusikaltėliai šiandien laisvi slampinėja?

— Nebijokite. Pavojingi piktadariai izoliuoti. Ir Hanibalas, ir Hitleris, ir Stalinas, ir Sniečkus, ir Zimanas. Tarp jų yra ir vienas kitas šiuolaikinis išdavikiškas niekšas. Visus užmūrino. Ar girdėjote apie Černobilį? Užpylė gelžbetoniu, palaidojo. Taip ir su šiais tipais įvyko.

— O visi kiti maišosi be jokios tvarkos...

— Tai jau.

— Incidentų nepasitaiko? Ar nekyla konfliktų, pavyzdžiui, dėl moterų? Jos užkuria pavydą, labai pavojingą ydą.

Sutikimo komisijos pirmininkas taip žaviai nusišypsojo, kad net buvo malonu į jį žiūrėti. Lyg būtų švystelėjusi maloni, seniai laukta pavasario saulutė.

— Dėl moterų... Jos šiame pasaulyje visos vienodai ir nuostabiai gražios. Jei nors vienai parodytum išimtinį dėmesį, tave patį sąžinė užgraužtų, kad kitas nuskriaudei. Jausmai sustabdyti. Tik prisiminimais apie žemę galima džiaugtis ar bjaurėtis.

— Hm, — numykė Silvestras, lyg nepatikėjęs apie vienodą moterų grožį. — Tai gal ir Adomą su Ieva šioje maišaty sutikote?

— Ko ne, tai ne. Šitokie plotai, tokia minia... Juk turime kelias platformas. Žemiausioji skirta beždžionžmogiams. Aukštesnė — neandertaliečiams. O mes esame homo sapiens zonoje.

— Kokie beždžionžmogiai? Juk tai grynutėlė Darvino fantazija!

— Ne visiškai. Kai Adomas su Ieva pradėjo žmonių giminę, jų vargingi vaikučiai atsidūrė laukiniame pasaulyje. Nei buvo kokių nors rugių, nei kviečių, nei ropės, nei bulvės. Tai kur duona, pyragas, salotų dubenėlis? Dykynė! Ką darys, iš vargo subeždžionėjo. Darvinui ši padėtis kažkodėl praspruko pro akis. Jo filosofija, matome, turi didelę skylę. Gimė žmonės, virto beždžionėmis, tada vėl atsirado žmonės, o ne žmogus teisiai iš gyvulėlio.

— Gal ir tiesa, — Silvestras Dranginis neskubėjo viskam tikėti. — Būtinai mūsų pirmųjų tėvų paieškosiu. Bus malonu pakalbėti. Kaip ten jiems su ta pirmąja nuodėme vyko?

— Nerasi. Jie yra izoliuoti, turi savo nuošalius rūmus. Kai kurie gandai tvirtina, kad virš pagrindinių jų durų yra pritvirtintas Vytis.

— Kam dabar tas Vytis?

— Kaip kitaip patirsi, kad Adomas su Ieva buvo lietuviai?

Daug Silvestras sužinojo. Kai kas džiugino, kai kas liūdino. Reiškia, dar bus teismas. Gal ir juodieji serbentai iškils į paviršių... Kas tada? Dranginis padėkojo jį sutikusiems ir išsileido, kur akys rodė, kad ramybėje visą padėtį apgalvotų. Bet vienišas netoli nukeliavo. Greitai sutiko sunkiai klampojantį, dar sunkiau kvėpuojantį, mažą senuką. Tasai užklausė Silvestrą:

— Kur čia karas vyksta?

— Jokių karų nėra, kas Jums šovė galvon? — supyko Dranginis. — Jei ir būtų, kodėl Jums prireikė jų ieškoti?

— Generolas esu, štai kodėl ieškau karo! — senukas atrėžė kietai. Silvestras peržvelgė jį ir nežinojo, ką daugiau šiam klipatėlei tarti.

— Generolas... Su tokia sveikata generolas... Turbūt didelius karo mokslus baigėte, už protą laipsnį gavote, nes rikiuotėje Jus tuojau sumindžiotų.

— Mokslai į viršų kelia inžinierius, gydytojus, kokius nors specialistus. Kariuomenėje užtenka žodžio.

— Kaip tai?

— Pasakė vadas, kad būsi leitenantas, ir iš kareivio jau esi leitenantas. Pasakė, būsi kapitonas, majoras, pulkininkas, generolas, ir esi toks. Mokslininkai turi parodyti, ką moka, net stalius sau vardą užsidirba. Kariuomenėje gyvenimas slenka vadų žodžiais.

Silvestras Dranginis pradėjo gailėtis, kad ne su kariuomene, bet su daržininkyste susirišo. Reikėdavo žemelę pakasti, trąšas tampyti, piktžoles naikinti, o štai dabar nei generolas, nei puskarininkis... Visur darome klaidas, vėliau graužiamės dėl jų.

Paliko Silvestras generolą, karo besižvalgantį, ir tęsė kelionę. O įvairumas... Žiūrėk, kairėje vyksta opera. Dešinėje iškabinėti geriausi paveikslai. Po kojomis žvaigždutės ir lelijos. Aukštyn trykšta liepsnų fontanai. Tik už nugaros nuobodoka — senas, pakniubęs generolas ieško karo.

Dranginis veržėsi pirmyn, džiaugėsi kvapais, vaizdais, kurie keitėsi akimirkomis. Štai būrelis mergaičių baletą šoka; lietuvių futbolo komanda pliekia rusams įvarčius; paraduoja 1939 metais išžudyti lenkų kavalerijos pulkai, vokiečiams neatsispyrę; skamba olimpiados laimėtojų krykštavimai; slenka kažkokių atlaidų procesija su šimtais kunigų. Menas, istorija, sportas, technikos stebuklai, muzika, naujausi kompiuteriai, apstoti matematikų. Tik nei vieno, nei vieno filosofo. Jie — kažkas Dranginiui gerokai vėliau aiškino — yra suglaudinti milžiniškame stadione, kad savo erzeliu nedrumstų visuomenės.

Štai vėl nauja aplinka, nors Silvestras Dranginis suskubo vos kelis žingsnius pamėtėti. Iškilmingumas ir didingumas perėjo idilijon. Kaip mieloje, vargelių prižėlusioje žemelėje. Šviečia skaidri saulutė. Oras šiltas, bet nešutina. Pūsteli šilkinis vėjelis, medžių viršūnėse jis padrebina lapus, kad paįvairintų spindulių žaismą. Ir šešėliukai — lyg būtų gyvi. Kartais jie pakrypsta į vieną, kartais į kitą pusę — seka vėjo siūbuojamas šakas. Daržai, daržai... Pupelių ankštys skamba varpeliais. Pomidorai šviečia lyg aukso obuoliai. Agurkų virkščios sveikos, niekieno neišvoliotos. Ir sodai. Tai žydi, tai mezga ir brandina vaisius, tai išdidžiai juos rodo nuostabaus pasaulio gyventojams.

Keliauja Silvestras, negali atsistebėti. Štai pakliuvo į naują skyrių — juodieji, tik juodieji serbentai. Krūmelių sveikumas, taisyklingumas, simetrija... Ir uogos. Sveikutėlės, prinokusios, aukščiausios premijos vertos. Kabo ant šakučių, tačiau jų nelenkia, nelaužo. Lyg būtų tyčiomis nupaišytos. Viduryje puikuojasi gražiausių krūmų pats gražiausias. Jo šonuose sėdi dvi moterys. Tokios žavios, tokios patrauklios, kad abiems turi skirti vienodą dėmesį, jei nori apsisaugoti nuo sąžinės kančių.

Žiūrėkite, žiūrėkite!

Viena tų moterų — brangi Silvestro žmona. Kitoje serbentų krūmo pusėje, antroji gražuolė — prabangios sodybos šeimininkė, liepsnos kamuolys...

— Sveikutis, Silvestrai! — pasveikino Dranginienė.

— Sveikutis, ponas Drangini! — apsidžiaugė ugnies kamuolys.

— Tai bent serbentai! — džiūgavo žmona, rodydama į krūmelį. — Neblogesni už tavus, kažkada pieštus.

— Ko susinervinę žmonės nepripiešia... — užjautė ugnies kamuolys. — Ne tik serbentų. Pripiešia ir kupranugarių, ir dramblių. Tačiau gudrieji pro adatos skylutes patys pralenda ir savo piešinius pratempia. Juodieji serbentai — tik smulkmena, lyginant su drambliais. Sėskite prie mūsų, kartu pasidžiaugsime.

Ir prisėdo Silvestras Dranginis prie serbentų ir moterų. Ir sėdi iki šios dienos, liberalų revoliucijos vaisiais naudodamasis, Paskutinį teismą pamiršęs.

(Ištrauka iš spaudai ruošiamos knygos)

Kas tie „Vaidilos ainiai"?

PRANĖ ŠLUTIENĖ

1990 metais Amerikoje gastroliavo Lietuvos Akademinis dramos teatras. Režisuojant Jonui Vaitkui, buvo pastatytas Antano Škėmos „Pabudimas". Jaunimo centre, Čikagoje, buvo rodomi du spektakliai su dideliu pasisekimu. Juos įgalino JAV LB Kultūros taryba. Pastatymas sukėlė įdomumą, ėjo ginčai dėl a.a Juozo Kisieliaus vaidmens, kuris vaidino dvi skirtingas roles. Kai kurie iki šios dienos dar tikisi, kad ten buvo du skirtingi aktoriai.

Sunkumai Lietuvos teatrui prasidėjo su Lietuvoje atkurta nepriklausomybe. Prasidėjo finansiški rūpesčiai ir kliūtys. Prasidėjo principiniai nesutarimai tarp aktorių, režisierių ir administracijos, kurie, mano nuomone, darė nepaprastą skriaudą teatrui.

Viola ir Adolfas Večerskiai

Pranės Šlutienės nuotrauka

Būnant Lietuvoje 1991 metų pabaigoje, teko dalyvauti vienoje vaikams statomo spektaklio premjeroje. Per pertrauką foje susitikau su pažįstamais aktoriais, irgi atėjusiais pamatyti spektaklį. Adolfas Večerskis užklausė manęs: Pranute, ką darytumei, jei nupirktumei teatrą? Staigmena, tokio klausimo nebuvau girdėjus. Pamąsčiau ir atsakiau: Atleisčiau visus aktorius ir darbininkus. Nustebo visi aplinkui. Kodėl? paklausė Večerskis. Atsakiau: Gi nereikalinga turėti penkias mašinas ir šešis vairuotojus. Patvirtinau, kad taip pasakojo Bernard Sahlins (Čikagos Tarptautinio teatro festivalio organizatorius) vienoje vakaronėje. Taip ir yra. Pridėjau, kad Amerikoje visi važinėja savo priemonėm, mašinom, jei jas turi, arba miesto transportu... Tyla.

Lietuvoje tada dirbo daugiau kaip 62 aktorių trupė. Visi gaudavo algas, ar vaidino vieną kartą per metus, ar visai nevaidino. Įvyko suirutė teatre. Buvo atleista 33 aktoriai.

Adolfas Večerskis gal rimtai pagalvojo apie mano mintis. Atleisti aktoriai ieškojo išeities kaip toliau jiems pragyventi ir kaip toliau egzistuoti kaip menininkams. Kelių aktorių grupė, į kurią įėjo ir Večerskis, iškėlė naujo „Vaidilos" teatro steigimo idėją. Nedelsiant susirado palankią vietą vaidinimams ir atidarė teatrą. Iš to išaugo „Vaidilos ainiai".

Einant Gedimino prospektu Vilniuje šių metų rugpjūčio mėnesį susitikome ir pakalbėjome gerą pusvalandį vidury gatvės apie įsteigtą teatrą. Po to, susitikome tolimesniam pasikalbėjimui, nes mane labai sudomino jų projektas.

Pelno nesiekianti organizacija – teatras „Vaidilos ainiai" yra tarptautinis projektas: teatras be sienų, „an international collaboration – „A Theatre Without Borders". Toliau: pasikalbėjimas su Adolfu Večerskiu.

— Atvykstate į JAV, tad kaip atsirado toks prestižinis pakvietimas, vaidinti New York'o mieste, pasižyminčiu teatrine veikla?

— Mūsų, t.y. teatro „Vaidilos ainiai" atvykimas į New York'ą nėra teatro gastrolės Amerikoje. Tai bendro penkerių metų projekto „Teatras be sienų" antra dalis. 1995 metų gegužės-birželio mėnesiais The Metropolitan Playhouse of New York dirbo kartu su „Vaidilos ainių" teatru Vilniuje ir kūrybinėje stovykloje Tvenojoje. Gegužės 27 dieną Vilniuje buvo parodyta William Luce „Amhersto gražuolė" spektaklio interpretacija. Amerikiečių poetės Emily Dickinson vaidmenį vienu metu vaidino trys amerikietės ir viena lietuvė aktorė. Tai Natalie Ross, šį vaidmenį vaidinusi apie 10 metų įvairiose Amerikos scenose, Mary Ethel Schmidt ir Mary Wadkins, o Lietuvai atstovavo žinoma teatro ir kino aktorė Vaiva Mainelytė. Spektaklis buvo vaidinamas dviem kalbom – anglų ir lietuvių. Spektaklio režisierius – Adolfas Večerskis. Amerikiečiai birželio 25 dieną parodė Larry Swee „Wenceslaus Square" režisuotą David Zarko iš New York'o.

Lietuvos ir Amerikos bendra teatro kompanija siekia sukurti originalų spektaklį, kurio parodymas numatytas, 1996 m. sausio 27-28 d. New York'e. Taip pat bus parodyti „Vaidilos ainių" spektakliai.

— Ar Metropolitan Playhouse of New York yra pagyvenęs, ar naujai įsikūręs teatras?

— The Metropolitan Playhouse of New York, kaip ir „Vaidilos ainiai", susikūrė 1992 metais ir yra pradėjęs savo ketvirtą sezoną.

— Kokius spektaklius rodysite New Yorke?

— New York'e bus rodomas spektaklis, sąlygiškai pavadintas „Žodžiai ir jų reikšmės", dalyvaujant abiems teatrams. „Vaidilos ainiai" rodys „Gyvenimo miražą", lietuvių ir anglų kalbomis.

— Kiek žmonių dalyvauja?

— Projekte dalyvauja devyni amerikiečiai ir septyni lietuviai.

— Ką norėtumėt parodyti Čikagoje?

— Čikagoje norėtume parodyti K. Maneu „Blezas", labai aktualią Lietuvoje komediją apie dailininką, kuris bet kokiais būdais stengiasi užsidirbti taip visiems trūkstamų pinigų, ir Jean Anouilh „Ornifli", su didžiausiu pasisekimu rodomą tragišką komediją Lietuvoje.

— Papasakokite daugiau apie „Vaidilos ainius".

— „Vaidilos ainiai" – tai yra pelno nesiekianti organizacija-teatras. Tai privatus teatras, nepriklausomas ir valstybės neišlaikomas. Teatro pagrindą sudaro Lietuvos teatro žvaigždės, aktoriai, 1992 metais palikę Akademinį dramos teatrą. Kelionės Amerikoje metu norėtume, kad mūsų spektakliuose vaidintų ir lietuviai aktoriai, gyvenantys Amerikoje. Tai būtų mūsų projektą papuošiantis įvykis ir, manome, malonus siurprizas.

— Kas atstovaus „Vaidilos ainiams" Amerikoje?

— „Vaidilos ainių" teatrui Amerikoje atstovaus: teatro vadovas, aktorius, režisierius Adolfas Večerskis, aktoriai: Saulius Siparis, Eglė Tulevičiūtė, Jurga Kurauskaitė, Jurgis Damasevičius. Teatro reikalus tvarko vedėja Viole Večerskienė.

* * *

„Vaidilos ainių" teatro grupė atvyksta į New Yorką 1996 m. sausio 3 d. ir vaidins iki sausio 31 dienos. Nuo kovo 1 dienos iki kovo galo dirbs su studentais Long Island universitete.

Linkime jiems geriausios kloties ir didžiausio pasisekimo jų numatytuose darbuose, garsinant Lietuvos teatro vardą New York'o padangėse tarp didelių pastatų ir didesnių pastatymų.

(Susidomėję „Vaidilos" ainių" teatru ir šiuo projektu gali skambinti 312-238-1536.)

„Vaidilos ainių" K. Maneu pjesės „Blezas" spektaklio aktoriai: stovi (iš kairės) E. Kauzaitė, V. Tomkus, J. Kurauskaitė, Eglė Tulevičiūtė ir Vaiva Mainelytė, priekyje sėdi S. Siparas.

Pranės Šlutienės nuotrauka

Pasipriešinimo istorija

(Atkelta iš 2 psl.)

mokyklų mokytojų humaniškumas ir nuoširdumas laimėjo gyventojų pasitikėjimą. Mokyklų tarėjas Karschies pareiškė savo mokytojams: „Die Mokyklų Draugija wird euch lange Beine machen", jeigu ir toliau tiktai formaliai eisite savo pareigas".

Trečiojoj knygos dalyje aprašomi įvykiai pakankamai gerai žinomi abiejų kartų skaitytojui. Vis vien esama šiokių tokių staigmenėlių. Taip sakysim, atodanga, kad teroristas, rudžių vadeiva, Neumanas visai nesusivaikęs Hitlerio planuos. Ar kad žinomam rėksniui ir kiršintojui Gauleiteriui Kochui prireikė sudrausmint tamsųjį Klaipėdos gaivalą, kad jis nesidaužytų su vėliavom ir nacių uniformomis miesto gatvėm. Stebina skaitytoją taip pat ir Martyno Purvino atminties gajumas. Jo gebėjimas po tiek laiko prisiminti masinių psichozių Europoje potvynius ir atoslūgius.

Bet jei turinio atžvilgiu Martyno Purvino darbas be priekaištų, nedrįstumėm palankiai atsiliepti apie išviršinę leidinio pusę. Spaustuvės darbas sąžiningas, korektūrų skaičius nė kažin koks, bet kažkas, kažkur, kažkaip – užsimiegojęs redaktoriai ar paštas – praganė daugybę tekstų, kurie matyti buvo skirti knygos aplankui. Žodžiu, knyga išėjo su apatiniais ir teko jon sprausti lengvai nugairinamų „errata et corrigenda" lapelių pluoštą. Pateikiančius autoriaus biografiją. Mažosios Lietuvos fondo valdybos žodį, Klaipėdos krašto mokyklų draugijos tinklo žemėlapį, užrašus po nuotraukom.

Bet tai dar ne viskas. Iki šiol visi Mažosios Lietuvos fondo leidiniai išeidavo aprūpinti vardų rodyklėm bei žodynėliais. Šiuokart jų nėra, nors jie ypatingai reikalingi. Mat knygoj apstu įvairių potvarkių, įsakų faksimilių, spėjamai turinčių suvaidint ir iliustracijų vaidmenį. Daugumas jų suredaguoti gremėzdiška bei archajine kalba. Kai kurie jų spausdinti gotišku šriftu. O tai dar vienas papildomas vargas mūsų amžiaus skaitytojui. Nieko nebūtų pakenkę leidiniui, jei būtų jie buvę išversti į lietuvių kalbą ar aprūpinti žodynėliu. Leidėjai-redaktoriai apie tai nepagalvojo. Faktiškai dėliodami tas faksimiles, jie net nepastebėjo, kad vieną įsaką, liečiantį „Wieros Pamokslą ant apatiniojo Mokyklos laipsnio", jie nukišo nevieton. Užuot įdėję 27-ame puslapy nugrūdo į 67-ąjį.

PATIKSLINIMAS

Praėjusio šeštadienio (spalio 14 dienos) *Draugo* kultūrinio priedo numeryje fotografuojant antro puslapio maketą nukrito surinktos ir prilipdytos antraštės paskutinis žodis: turėjo būti „Veikalai apie Mažąją Lietuvą".

Naujos knygos

(Atkelta iš 3 psl.)

Pelenų šventė – metinio liturginio iššūkio, įpareigojančio „tikėti Dievo žodžiu", diena. Vertimo darbui mane paskyrė J. E. Paulius A. Baltakis, OFM, Vyskupas lietuviams katalikams išeivijoje, Lietuvos Vyskupų Konferencijos vardu, 1990 m. kovo 6 d. Šia ketvirtąja Senojo Testamento vertimo dalimi – Išminties knygomis – baigdamas užduotį, su dėkingumu prisimenu asmenis, kurie padėjo šiam vertimui išvysti dienos šviesą.

Apie Senojo Testamento vertimą užsienyje pradėjo rimtai svajoti nemarusis vyskupas Pranciškus Brazys, MIC. Vos tapęs vyskupu, 1965-aisiais metais, jis ėmėsi telkti tai užduočiai Šv. Raštą studijavusius kunigus. Manhattan'o kolegija, kurioje dėsčiau, Vyskupui prašant, buvo sutikusi leisti man kasmet skirti tam tikslui vieną pusmetį. Betgi tą dieną, kai turėjau rašytis sutartį su Kolegija, gavau žinią, kad Vyskupas jau Anapus. Ir tik dvidešimt penkeriems metams praėjus, J. E. Vyskupas Baltakis įragino – bemaž įsakmiai – ir pakinkė mane į vertimo darbą. Žvelgdamas atgal, jaučiu Vyskupui dėkingumą už pasitikėjimą ir progą pasigalynėti su Dievo žodžiu – „dviašmeniu kalaviju".

„Krikščionio Gyvenime" knygų leidybos rūpintojėlis prel. dr. Vytautas Balčiūnas ir jo dešinė ranka kun. Rapolas Krasauskas rūpinosi lėšomis. O tai, ypač nūdien, kai esama tiek svarbių ir degančių reikalų, nebuvo lengva. Jiems į pagalbą atskubėjo prel. dr. Juozas Prunskis su $5,000 auka ir prel. Jonas A. Kučingis su $15,000 auka. „Krikščionio Gyvenime" knygų leidybos vadovams ir rėmėjams dėkingai lenkiu galvą. Esu tikras, kad ir Dievo žodį skaitančių mūsų visuomenė jungiasi į bendrą padėką.

Dr. Jonas ir Teresė Bogutos savo Kovas Desktop Publishing, Cicero, IL, įmonėje paruošė visas keturias vertimo dalis ofsetui. Tiesa, Šv. Rašto žodžiai yra Dievo įkvėpti, tačiau leidinio raidynas bei apdaila yra Teresės ir Jono Bogutų sukurti. Ne vienas skaitytojas savo laiškuose gėrėjosi leidinio raidynu bei apdaila. Concepts Unlimited, Inc., Acton, MA, spaustuvė, paslaugiosios Judy Schwartz rūpesčiu, išspausdino akiai patrauklias ir rankoms malonias knygas. Marion Skabeikienė parūpino techninę pagalbą ir priemonių tekstui paruošti.

Trys asmenys – rašytojas Jurgis Jankus, lituanistė Albina Pribušauskaitė ir žurnalistė Salomėja Narkėliūnaitė – mano žemaitišką Senojo Testamento vertimą ne tik lietuvino, bet tikslino ir stilių, ir rūpinosi skyryba, duodami lietuviškam Dievo žodžiui sparnus, kad jis liktų ištikimas Šv. Rašto tekstui ir būtų lengvai skaitomas. Šv. Raštas kalba vaizdais, o mūsų kalba savo dalyviais, pusdalyviais, padalyviais duoda veiksmui sparnus. Norėta perduoti vaizdinius, nenusikalstant ir mūsiškiam veiksmažodžiui. Reiškiu ypatingą padėką šiems mano kūrybingiems talkininkams.

Teprašnekina Dievo žodis skaitytoją, paskatindamas drąsai ir viltingam tikėjimui! Juk Dievo Žodis apsireiškė trimis pavidalais: įsimedžiagino Visatoje, įsikūnijo Kristuje ir įsižodino Šv. Rašte.

LEIDĖJŲ ŽODIS

Visą Senojo Testamento Šv. Raštą išvertė į lietuvių kalbą iš lotyniškosios Vulgatos šio šimtmečio pradžioje arkivyskupas Juozapas Skvireckas. Jis pridėjo taiklius ir išsamius paaiškinimus, kurie atspindi visa, kas gera buvo pasiekta pažangiose to meto Šv. Rašto studijose. Tai viena didžiausių, jeigu ne pati didžiausia, dovana lietuvių tautai nuo pat jos įsijungimo į krikščionybę pradžios. Bet žymi lietuvių kalbos ir Šv. Rašto vispusiškesnio pažinimo pažanga per paskutiniuosius 6-7 dešimtmečius šaukėsi naujo vertimo, naujų komentarų.

Ir štai su jais ateina „Krikščionio Gyvenime" knygų leidėjai, pradėdami spausdinti kun. prof. Antano Rubšio vertimą iš originalių kalbų gražia, sklandžia, žodinga lietuvių kalba. Trumpi, bet taiklūs įvadai į atskirų žanrų ir į pavienes ST Šv. Rašto knygas su palyginti nedaugeliu, bet daug pasakančiais kai kurių išsireiškimų paaiškinimais padaro šį vertimą nepralenkiamą.

Pateikdami mūsų skaitytojams taip laukiamo Senojo Testamento vertimo ketvirtąjį vaisių – Išminties knygas, jaučiame, kad šis vertimas bus panaši dovana dabarties lietuviškai visuomenei, kokia buvo arkivyskupo Juozo Skvirecko dovana savo meto tikintiesiems.

Šiaurys Narbutas

Tariamas ligonis

Iš atsiliepimų sužinojau, kad *Draugo* skaitytojams patiko naujųjų emigrantų odisėjos. Tokio pobūdžio rašinius man visai nesunku tęsti, nes pažįstu ne vieną laimės (ar nelaimės) brolį ir seserį.

Šiaurys Narbutas

JUSTINOS PASAKOJIMAS

...užpildžiau anketą ir grįžau į puertorikiečių pamėgtą Brooklyn'o rajoną. Buvo penktadienis, algų diena, šaligatviuose būriavosi „smagūs" darbininkai, o pro atvirus langus liejosi „lambados".

Ėjau šaligavio pakraščiu, nes ne kartą mačiau pro tuos pačius langus katapultuojančius nereikalingus ar tiesiog po ranka pakliuvusius daiktus. Gal šį kartą nepataikys.

Šeštadienį paskambino ponia Vanda iš agentūros. Surado man ligotą senuką, gyvenantį su motina ir seserimi. Moka padoriai, taigi pasisekė.

Atvykau, apsidrausdama pusvalandžiu anksčiau. Neblogai būtų puodelis kavos, dabar, kai jau turiu darbą, galiu sau leisti. Bet aplinkui nesimatė jokios kavinutės, o tik pabas, taigi nusprendžiau paragauti amerikietiško alaus.

Pabe maloniai nuteikė šeimyniškai besišnekučiuojantys senukai. Nuobodžiai televizorių stebintis barmenas tingiai padavė aprasojusį alaus stiklą ir kažką pasišnekėjęs su šalia sėdinčiais senukais, atnešė didžiulę knygą ir parkerį:

— Prašau užrašyti savo vardą ir pavardę, iš kokio miesto atvykote ir kur gyvenate.

Pastebėjęs nustebusį mano žvilgsnį, paaiškino:

— Matote, tai airiškas pabas, ir mes prašome visus naujai atvykusius airius, kurie čia užsuka, pasirašyti šioje knygoje.

— Bet aš ne airė!

— Nejaugi?

— Aš iš Lietuvos.

Dabar į mūsų pokalbį įsiterpė šalia sėdėjęs senučiukas.

— Negali būti. Gal jūs ir iš Lietuvos, bet jūsų gyslose teka ir airiškas kraujas. Ak, kaip jūs panaši į mano žmoną jaunystėje! O mano žmona – grynakraujė airė.

Dešimt minučių stebėjausi pasakojimu apie nuostabiausią airę ir žvilgterėjusi į laikrodį, atsisveikinau. Išskubėjau pas savo ligonį.

Pabe neprailgo, tačiau dabar susirūpinau, kad mano ligonis neužuostų alaus kvapo. Nenoriai užkramčiau gumos ir paspaudžiau durų skambutį.

Mano ligotas senukas atrodė visai neblogai. Maždaug keturiasdešimties metų, tačiau, kiek iš tiesų taip ir nesužinojau. Vieną dieną sakė, kad šešiasdešimt, o kitą, kad keturiasdešimt šešeri. Viena, žinojau tiksliai – jo vardas Alfredas, jis sicilietis ir „siciliečių mafijai tik nusispjauti į italiūkščių gaujas".

Nors buvo trečia po pietų, bute tvyrojo prieblanda. Degė dvi mažulės spingsulės, bet ir jos negalėjo paslėpti baisios netvarkos. Apsižvalgiau – darbo užteks ilgam. Bet vos tik pradėjau tvarkytis, mano bosas nusprendė, kad šiandien šeštadienis ir reikia „relakso". „Relaksas" buvo alfredo nepertraukiamas monologas. Jis tęsėsi lygiai aštuonias valandas. Sicilietiška greitakalbe jis porino, jog visi amerikiečiai – išprotėję, aplink vien iškrypėliai. Jis nekenčia žydų, savo motinos ir sesers, ir visų aplinkinių. Gyvena užsidaręs langus, nes jį seka mafija ir lesbijietės. Savo monologą jis kartais pertraukdavo, padainuodamas ką nors iš Sinatros repertuaro arba, greitai apibėgęs kambarius, patikrindavo, ar jo kas nors neseka. Išgėrė dvylika puodelių stiprios kavos ir surūkė du pakelius Camel be filtro. Langai uždaryti, tad kvėpuoti nebuvo kuo. Galva tiesiog plyšo nuo cigarečių tvaiko, nenutrūkstančio monologo ir dainavimo. Prieš pradėdama darbą, gan nesmagiai jaučiausi dėl savo riboto anglų kalbos žodyno, bet jo ir neprireikė. Pakako kas pusvalandį nustebus pasakyti „oho" ir pataikydavau kaip pirštu į akį.

Namo grįžau visiškai išsunkta, galva plyšo, bet dar sugebėjau pasakambinti poniai Vandai ir pareikšti savo abejones mano globotinio psichine sveikata. Bet ponia Vanda nuramino:

— Pinigus mokės gerus, koks tau skirtumas? Tegul sau kalba ką nori! Tu nekreipk dėmesio, atsėdėk savo valandas ir tiek.

Kitą rytą bosą sutikau prie namų. Jis slapstėsi tarp medžių, mane pamatęs, įvirto pro duris ir kažką pasižymėjo ant sienos. Ir vėl monologas, dainos, kava, cigaretės. Į darbo pabaigą Alfredas nusprendė dienotvarkę paįvairinti. Pažėrė aibę pietietiškų komplimentų, pasidomėjo, ar nenorėčiau ištekėti už amerikiečio ir gauti žalią kortelę. Pasirodo, tokios moterys, kaip aš, negali būti tarnaitėmis, jas galima tik mylėti arba neapkęsti. Po aistringo prisipažinimo meilėje jis nedviprasmiškai paklojo ant lovos 1,000 dolerių. Buvau pernelyg pavargusi, kad, įsižeisčiau, suėmė kvailas juokas.

Mane visuomet nejaukiai nuteikdavo pakrypę vyrukai, bet Alfredo net pagailo. Nusišypsojau jam paskutinį kartą ir pabėgau nebaigusi „darbo dienos".

Ponia Vanda toliau ieškojo man darbo, pripažinusi, kad galbūt iš tiesų Alfredui ne visi namie. Pinigai baigėsi...